

Dövlətçilik ənənələrini, zəngin mədəniyyətini yaşadan müasir, güclü Azərbaycan

Çoxəsrlik zəngin keçmişə malik Azərbaycan xalqının milli və mənəvi, sosial-iqtisadi həyatında parlaq səhifəyə çevrilən şərqdə ilk demokratik respublika olan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranması ilə parlamenti respublika kimi yeni bir dövlətçilik ənənəsinin əsası qoyulmuşdur. Yüz illiyi tamam olan bu tarixi hadisə milli dövlətçilik salnaməsini müstəsna dərəcədə zənginləşdirmişdir. Dövlət və ictimai baxımdan inkişaf və tərəqqi üçün zəmin hazırlayan mühüm əhəmiyyətli işlər həyata keçirilmişdir. Ölkənin ərazi bütövlüyü və milli təhlükəsizliyi təmin edildi, sərhədləri müəyyənləşdirildi. Azərbaycanın ilk parlamenti və hökuməti, dövlət aparatı təşkil edildi. Qısa müddətdə yüksək döyüş qabiliyyəti, hərbi hissələr yaradıldı. Dövlət atributları qəbul edildi. Müstəqil Azərbaycan bayrağı, himni, qərbi yaradıldı. Xalqın varlığını təsdiq edən ana dili dövlət dili elan edildi, dövlət quruculuğu sahəsində mühüm əhəmiyyətli tədbirlər həyata keçirildi. Milli tələblərə və demokratik prinsiplərə uyğun dövlət orqanları quruldu. Azərbaycanın ilk universiteti təsis olundu, təhsil milliləşdirdi, maarifin, mədəniyyətin inkişafına xüsusi diqqət yetirildi. Şərqdə ilk dəfə Azərbaycanda qadınlara bərabər hüquqlar tanındı. Xalq hakimiyyəti və insanların bərabərliyi prinsiplərinə əsaslanan bütün ölkə vətəndaşlarına eyni hüquqlar verilərək, irqi, milli, dini, sinfi bərabərsizlik aradan qaldırıldı. Müstəqil Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin varisidir. Möhtərəm Prezidentimiz tərəfindən bu il "Cümhuriyyət ili" elan olunub.

XX yüzilliyin sonunda öz tarixi torpaqlarının bir hissəsində yenidən müstəqilliyinə qovuşmuş Azərbaycan xalqı qədim və zəngin dövlətçilik tarixinə malikdir. Tarixi qaynaqlardan bilirik ki, şimaldan—Baş Qafqaz dağları, qərbdən—Göycə gölü hövzəsi də daxil olmaqla Alagöz dağ silsiləsi və Şərqi Anadolu, şərqdən—Xəzər dənizi, cənubdan isə Sultaniyyə-Zəncan-Həmədan hüduqları ilə əhatə olunan tarixi Azərbaycan torpaqları müasir sivilizasiyasının inkişafına başladığı ən qədim mədəniyyət mərkəzlərindən biridir. Hazırda Anadolu türklərindən sonra dünyanın ikinci böyük türk xalqı olan Azərbaycan xalqı bu ərazidə—tarixi Azərbaycan torpaqlarında zəngin və özünəməxsus bir mədəniyyət, o cümlədən dövlətçilik ənənələri yaratmışdır. Xalqımızın ulu babalarının yaratdığı tarixi Azərbaycan torpaqları ən qədim sivilizasiyaların ayaq açıb yeriməyə başladığı Xəzər-Aralıq dənizi-İran körfəzi regionun daxil idi. Azərbaycanın xalqının təşəkküründə iştirak etmiş qədim etnoslar bu regionda yaranmış qədim mədəni mühitin, o cümlədən Şumer-Babil mədəniyyətinin formalaşmasında, həmçinin bütövlükdə Yaxın və Orta Şərqi hərbi-siyasi həyatında, qədim dövlətçilik tarixində çox mühüm rol oynamışlar. Bunu ölkəmizdə və xaricdə aparılan elmi axtarışlar, xüsusən də arxeoloji qazıntılar çox aydın sübut edir. Azərbaycan ərazisi bu diyarın dünyanın ən qədim insan məskənlərindən biri olduğunu əyani təsdiq edən arxeoloji abidələrlə zəngindir. Bu abidələr, ən müxtəlif dövrləri əhatə edən nadir tapıntılar paytaxda fəaliyyət göstərən muzeylərimizin, regionlarda yaradılan diyarşünaslıq muzeylərinin ən dəyərli eksponatlarıdır. Bu isə tarixi keçmişimizi öyrənməyə əyani yardım edir. Azərbaycan tarixini mükəmməl bilən dahi şəxsiyyət, ulu öndərimiz Heydər Əliyev qeyd edirdi ki, biz nadir bir irsin varisləriyik. Hər bir Azərbaycan vətəndaşı bu irsə layiq olmağa çalışaraq böyük bir tarixi keçmiş, zəngin mədəniyyəti, yüksək mənəviyyatı olan ölkəmizin həm dünənə, həm bu gününə, həm də gələcəyinə də-

rin bir məsuliyyət hissi ilə yanaşmalıdır. Azərbaycan insanın, bəşəriyyətin beşiyi olan nadir ölkələrdən biridir. Burada həyat çox erkən yaranmışdır və Azix mağarasında tapılmış azıxantrop Azərbaycanın ən qədim ibtidai insan məskənlərindən biri olmasını sübut edir. Qobustandakı və Gəmiqayadakı qayaüstü təsvirlər və petrofillər, Kür-Araz və Xocalı mədəniyyətlərinə aid maddi mədəniyyət nümunələri, kurqan tapıntıları sübut edir ki, hətta miladdan əvvəlki minilliklərdə də Azərbaycanda inkişaf etmiş mədəniyyət mövcud olmuşdur.

Hər zaman keçmişinə, soyuna, kökünə bağlı Azərbaycan xalqı eyni zamanda dünyanın ən qədim dövlətçilik ənənələrinə malik olan xalqlardandır, təqribən 5 min illik dövlətçilik tarixinə malikdir. Tarixçi alimlərimizin gətirdiyi qənaətdə görə, Azərbaycan ərazisində ilk dövlət qurumları və ya etnik-siyasi birliklər hələ eramızdan əvvəl IV minilliyin sonu III minilliyin əvvəllərindən başlayaraq Urmiya hövzəsində yaranmışdır. Burada meydana gəlmiş ən qədim Azərbaycan dövlətləri bütün regionun hərbi-siyasi tarixində mühüm rol oynayırdılar. Eramızdan əvvəl I minillikdə bizim eramın I minilliyində bu torpaqlarda Manna, İskit şahlığı, Atropatena və Albaniya kimi güclü dövlətlər mövcud olmuşdur. Bu dövlətlər Azərbaycanda dövlət idarəçiliyi mədəniyyətinin daha da yüksəlməsində, ölkənin iqtisadi-mədəni, etnik-siyasi tarixində, eləcə də vahid xalqın təşəkkülü prosesində mühüm rol oynamışlar. Elə bu tarixi realıqlar Azərbaycanın öz güclü dövlətçilik və müstəqillik ənənələrinin nə qədər qədim tarixə söykəndiyini isbat edir.

Azərbaycan dövlətçilik tarixi ilə yanaşı maddi və mənəvi sərvətləri ilə də zəngindir. Arxeoloji qazıntılar zamanı tapılmış zəngin maddi mədəniyyət nümunələri, taxıl qalıqları, əkinçiliklə bağlı əmək alətləri və meşət avadanlıqları, müxtəlif sənətkarlıq məhsulları xalqımızın dünyanın ən qədim oturaq mədəniyyət yaratmış xalqlardan biri olduğunu göstərir. Müxtəlif tarixi dövrlərə aid pul sikkələri, qılınç və qalxanlar, nizələr dövlətçilik tarixində onun mübarizələrlə dolu keçmişindən nişan verir. Bu gün Azərbaycanın simvoluma çevrilən Qız Qalası dünyanın bəlkə də doqquzuncu möcüzəsidir. Hələ də onun sirli dünyası tam açılmayıb. Bakıda Şirvanşahlar sarayı əsl tarixdir. Şəki Xan sarayının ornamentləri, onun ərsəyə gəlməsində bir dəne də mismardan istifadə edilməməsi onu görənləri heyran qoyur. Atəşgah məbədinə də xüsusi dəyərli tarixi mədəniyyət nümunəsi olaraq qeyd etmək lazımdır. Xalqın mənəvi aləmini, yaşam tərzini bu gün də aydın təəcəssüm etdirən qayaüstü təsvirlər, daş kitabələr, qədim əl yazıları Azərbaycanın mədəni irsini təbliğ edir. Qobustan ölkəmizin qədim tarixini, mədəniyyətini tərənnüm edir. Qaya daşları üzərində həkk olunan insan təsvirlərinə dünyanın başqa ölkələrində çox az rast gəlinir. Qaval daş əcdadlarımızın musiqi ilə təmasından xəbər verir. Azərbaycanın çox qədim mədəniyyətə malik bir ölkə olması barədə dərin təəcəssurat yazılı və şifahi tarixin çoxsaylı faktlarına söykənir. Kitabı-Dədə Qorqud, Oğuzname, Koroğlu epik-monumental yaradıcılıq nümunələridir. Azərbaycan bəşəriyyətə böyük mütəfəkkirlər, alimlər, şairlər, memarlar, musiqiçilər, rəssamlar bəxş etmişdir. Odun-atəşin, Günəş işığının qüvvəsini tərənnüm edən bənzərsiz Zərdüşd bu diyarda doğulmuşdur. Astro nomiya, cəbr və həndəsə elminə dəyərli töhfələr vermiş dünyaca məşhur Nəsirəddin Tusi bu məmləkətin övlədidir. Azərbaycanın dövlətçilik tarixində Şah İsmayıl Xətəinin xidmətləri barədə bütün xalqımızın aydın məlumatı var. Bu torpaq

dünyaya Nizami Gəncəvi, Nəsimi, Füzuli kimi dahilər bəxş edib. Dünyanın adlı-sanlı muzeylərində, şəxsi kolleksiyalarda da ən dəyərli sənət incisi kimi qorunan Azərbaycan xalqalarıdır. Ədəbiyyatımız, incəsənətimiz, rəssamlıq və heykəltəraşlıq məktəbimiz, musiqimiz, teatr mədəniyyətimiz dünya səviyyəsində yüksək zirvələr fəth etmişdir.

Azərbaycanın korifey bəstəkarı, musiqişünas alim, publisist, dramaturq, pedaqoq və ictimai xadim, müasir Azərbaycan peşəkar musiqi sənətinin və milli operasının banisi Üzeyir Hacıbəyli əsərləri dünya musiqi xəzinəsinin incisi sayılır. O, müsəlman Şərqiində ilk operanın müəllifidir. Ölkəmizi dünyada tanıdan, təbliğ edən muğam sənəti bu gün də hər kəsi heyran etməkdə davam edir. Tarın, kamanın, qavallın sədaları altında Azərbaycan mədəniyyəti muğamla birlikdə bütün elləri-obaları gəzir. Bu milli-mənəvi dəyərimiz YUNESKO-nun dünya irsinin siyahısına daxil edilib. Dədə Qorqudun bizə əmanət qoyduğu ozan-aşıq sənəti yaşayır və sevilir. Bu da təbii ki, Azərbaycan dövlətinin dünyada milli dəyərlərinin təbliğinə xidmət edir.

Tarixi, mədəniyyəti, mənəvi dəyərləri təbliğ etmək sevgidən qaynaqlanır. Sevmək üçün gerek məmləkətinə taniyasən. Bu baxımdan gənc nəslin vətənpərvərlik tərbiyəsində, dünya görüşünün formalaşmasında mühüm rola malik "Azərbaycanı tanıyaq" devizi altında təşkil olunan şagirdlər üçün tur-ekskursiyaları vurğulamaq lazımdır. Belə tədbirləri bir qədər də intensivləşdirmək, daha da genişləndirmək nəticə etibarlı ilə səmərəli olardı. Ölkəmizin mədəniyyətinin təbliğində artıq ənənəyə çevrilən müxtəlif mədəni tədbirlər, musiqi festivalları böyük əhəmiyyəti ilə seçilir. Turizmin inkişafı bu təbliğata, tanıtıma əlavə stimula verir. Respublikamıza təşrif buyuran qonaqlar xalqımızın adət-ənənələri, mətbəxi ilə tanış olub xoş təəcəssuratlarını bölüşürlər. Xüsusən, qonaqpərvərliyimiz onları vəcdə gətirir. Bu gün zəngin dövlətçilik təcrübəsi, memarlıq abidələri, zəngin mədəniyyəti, milli-mənəvi dəyərləri ilə tanınan Azərbaycan beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən hörmətlə qəbul olunur. Bunun başlıca səbəbi Azərbaycanın güclü və dinamik inkişaf edən dövlət kimi yüksək nüfuz qazanması, həm də burada multikultural və tolerantlıq ənənələrinə sadıq olması ilə əlaqədardır. Bütün bunlar ölkəmizin ictimai-siyasi həyatının aparıcı istiqamətlərini təşkil edir. Son illərin mənzərəsi onu göstərir ki, güclü və nüfuzlu dövlət imicinin qazanılması dövlətimizin yürüdüüyü uğurlu daxili və xarici siyasətin məntiqi nəticəsidir. Müasir Azərbaycanın qurucusu ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi kursunun layiqli davamçısı möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin, Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın bu prosesdə müstəsna xidmətləri vardır. Azərbaycan xalqının çoxəsrlik tolerant və birgəyaşayış ənənələri dünya sivilizasiyaları arasında münasibətlərin tənzimlənməsində və inkişafında nümunə göstərilir. Azərbaycan Prezidenti bugünkü gəncliyə xitabən deyir: "Biz müstəqillik dövründə bu dəyərləri daha da qorumalıyıq. Dövlət siyasəti var və mən Prezident kimi bu məsələlərə xüsusi diqqət göstərirəm. Bütün dövlət qurumları, eyni zamanda ictimai təşkilatlar bu işlərlə məşğul olurlar. Ancaq ardıcılıq təmin edilməlidir. Bu ardıcılığı siz gənclər təmin edə bilərsiniz".

Mustafa MUSTAFAYEV,
"Respublika".

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütəvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun elan etdiyi müsabiqə üçün.